

Praha 24. 7. 2013

28

Nově hlášené nemoci z povolání v roce 2012

Newly notified occupational diseases 2012

Souhrn

Aktuální informace podává přehled o počtu nově hlášených profesionálních onemocnění na území České republiky. Data pocházejí z Národního registru nemocí z povolání (NRNP), jehož správcem je Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. Zpracovatelem hlášení do registru je Státní zdravotní ústav v Praze. Počet nově hlášených profesionálních onemocnění se oproti předchozímu roku snížil o 13 % na 1 099 případů, z toho se 1 042 případů týkalo nemocí z povolání a 57 případů ohrožení nemocí z povolání.

Summary

This Topical Information presents the numbers of occupational diseases newly reported in the Czech Republic in 2012. Data are issued from the National Register of Occupational Diseases which is administrated by the Institute of Health Information and Statistics of the CR. The reports are processed by the National Institute of Public Health in Prague. The number of newly reported occupational diseases declined, if compared with the preceding year, by 13 % to 1 099 reported cases, from that 1 042 cases were occupational disease and 57 cases had the status of endangerment by an occupational disease.

Výskyt profesionálních onemocnění, tj. nemocí z povolání (NzP) a ohrožení nemocí z povolání, je sledován v rámci Národního registru nemocí z povolání (NRNP). Dlouhodobá statistika profesionálních onemocnění sahající až do roku 1973 představuje významný ukazatel vývoje zdravotního stavu ve vztahu k pracovním podmínkám. Postup uznávání NzP od 1. 4. 2012 nově upravuje Vyhláška MZ a MPSV č. 104/2012 Sb., ze dne 22. března 2012, stanovující bližší požadavky na postup při posuzování a uznávání nemocí z povolání a okruh osob, kterým se předává lékařský posudek o nemoci z povolání, podmínky, za nichž nemoc nelze uznat za nemoc z povolání, a náležitosti lékařského posudku (vyhláška o posuzování nemocí z povolání). Tento právní předpis tak nahradil Vyhlášku MZ č. 342/1997 Sb., platnou v období od 1. 1. 1998 až do 31. 3. 2012.

V roce 2012 bylo evidováno nejméně nově hlášených případů nemocí z povolání od počátku statistického sledování těchto onemocnění v roce 1973. Po výrazném poklesu hlášených případů od počátku vzniku registru v roce 1991 do roku 2006 se projevovala stagnace na úrovni okolo 1,3 tisíc hlášení NzP a 60 ohrožení NzP ročně. Ve srovnání s předchozím rokem došlo v roce 2012 k poklesu evidovaných NzP z 1 210 případů na 1 042, tj. 168 případů (14 %) méně. Hlášených ohrožení NzP bylo zaznamenáno 57, tj. pouze o jeden případ více než v předchozích dvou letech. Celkově bylo všech 1 099 nových profesionálních onemocnění hlášeno u 911 osob, tj. po čtyřech případech u 5 osob, po třech případech u 10 osob a dva případy byly hlášeny u 153 osob. Zbývajících 743 hlášení připadalo na jednotlivé osoby. Naopak bylo v roce 2012 odhlášeno

56 případů NzP a 3 ohrožení NzP, z toho se 15 odhlášených případů týkalo hlášení z roku 2012.

Po přepočtu na 100 tisíc nemocensky pojištěných osob v civilním sektoru ve smyslu zákona č. 187/2006 Sb. (dále jen pojištěnců) byl pokles počtu hlášených NzP ještě výraznější. Počet hlášených NzP dosáhl po stagnaci na úrovni 29 případů ročně v letech 2008 až 2011 počtu 23 případů v roce 2012, tj. o 19 % méně. Pokles podpořil také celkový mírný nárůst počtu pojištěnců o 6 % na 4 472 tisíc. Z hlediska pohlaví připadalo v roce 2012 na 100 tisíc nemocensky pojištěných mužů 28 případů NzP, tj. o 14 % méně než v minulém roce. Pokles se výrazněji projevil u žen, na které připadalo 18 případů NzP, tj. o čtvrtinu méně.

Na celkovém poklesu počtu hlášení se nejvíce podílely NzP způsobené fyzikálními faktory (II. kap. seznamu NzP), u kterých se počet případů meziročně snížil o pětinu na 528 případů. Počet případů se tak po předchozím nárůstu dostal na úroveň 12 případů na 100 tisíc pojištěnců běžně dosahovanou v letech 2001 až 2005 a jejich podíl na celkovém počtu hlášených NzP se mírně snížil na 51 %. Nejvíce se pokles týkal nejčastějších nemocí z dlouhodobého nadměrného jednostranného zatížení (DNJZ), a to až o 78 případů (20 %). Podíl této skupiny tak na fyzikálních faktorech vzniku NzP v roce 2012 poklesl na 59 %. O desetinu hlášení se také snížily druhé nejčastější nemoci způsobené vibrujícími nástroji a zařízeními (VNZ), u kterých tak podíl na fyzikálních faktorech mírně vzrostl na 37 %. Fyzikální faktory byly u žen příčinou NzP v přepočtu na pojištěnce celkově o 79 % méně často než je tomu u mužů. Avšak v případě DNJZ připadalo na ženy o 28 % více případů než na muže.

Pokles se projevil i u ostatních příčin NzP kromě nemocí z chemických látek, u kterých bylo hlášeno o 2 případy NzP více než v minulém roce. Z celkových 12 případů se 10 týkalo mužů. U druhé nejpočetnější skupiny NzP, postihujících dýchací soustavu, pohrudnici nebo pobřišnici (III. kap. seznamu NzP) s 221 případy (21 %), došlo k poklesu o 12 % na necelých 5 případů na 100 tisíc pojištěnců. Pokles se týkal především pneumokonióz způsobených prachem s obsahem volného krystalického oxidu křemičitého, a to o 14 % na 109 případů v roce 2012. Pneumokoniózy (III.1) dosáhly nejdelší průměrné doby expozice přesahující 20 let, obdobně jako vady způsobené hlukem (II.4). Nejvyšším průměrným věkem nemocných, dosahujícím téměř 80 let při zjištění NzP, se opět vyznačují s 9 hlášeními v roce 2012 onemocněním rakovinou plic z radioaktivních látek (III.6). Tyto dva druhy NzP dýchací soustavy se týkaly až na jeden případ výhradně mužů, ale v případě astmatických a alergických NzP horních cest dýchacích připadalo na ženy o 70 % více případů než na muže. Tyto astmatické a alergické NzP se zároveň vyznačují nízkou průměrnou dobou expozice, která činila 5 let, a relativně nízkým průměrným věkem při zjištění onemocnění dosahujícím necelých 40 let.

Na třetím místě se 153 případy mezi příčinami NzP i přes pokles o desetinu opět umístila skupina přenosných a parazitárních onemocnění (V. kap. seznamu NzP). Snižování počtu hlášených infekčních NzP vytrvale pokračuje od roku 2009, kdy bylo hlášeno 5,4 případů na 100 tisíc pojištěnců oproti 3,4 případům v roce 2012, tj. o 36 % méně. Pokles se týkal především NzP s mezilidským přenosem (V.1) se 112 případy v roce 2012, kde se během zmíněného období snížil počet nejčastějších NzP způsobených svrabem téměř o polovinu na 73 případů. Další skupinu infekčních NzP představují nemoci přenosné ze zvířat s 27 případy, mezi kterými se nejčastěji jednalo o borreliózu (10 případů). Dále bylo zaznamenáno 14 případů infekčních NzP vzniklých v zahraničí. Zatímco u předchozích zmiňovaných příčin NzP výrazně převažovali muži, infekční NzP jsou doménou žen, na které připadaly téměř tři čtvrtiny (73 %) všech těchto případů. Důvodem je především častý výskyt těchto nemocí u profesí s převažující zaměstnaností žen, a to především v oblasti zdravotní a sociální péče.

Výrazný meziroční pokles dále zaznamenaly kožní NzP (IV. kap. seznamu NzP), a to o 30 % na 128 případů. Počet hlášených kožních NzP tak v přepočtu na 100 tisíc pojištěnců v roce 2012 činil 2,9 případů, tj. méně než byl doposud nejnižší počet 3,2 případů v roce 2010. Nejčastěji se jednalo o dermatózy z ropných výrobků (33 případů), plastických hmot (27), pryže a gumárenských chemikálií (18). V roce 2012 nebyl hlášen žádný případ NzP způsobený ostatními faktory a činiteli, kam spadá postižení hlasivek. Z hlášených 57 případů ohrožení NzP se opět většina týkala fyzikálních faktorů (55), z toho 30 bylo ohrožení z DNJZ a 22 z VNZ. Ohrožením NzP se rozumí stav, ve kterém by nemoc z povolání vznikla při pokračujícím výkonu práce za shodných pracovních podmínek.

Výskyt nemocí z povolání je výrazně determinován druhem vykonávané pracovní činnosti a pracovními podmínkami. Více než polovina NzP každoročně vzniká v oblasti zpracovatelského průmyslu (55 %) s převahou řemeslníků, obsluhy strojů a montérů, kde téměř dvě třetiny (63 %) případů způsobily fyzikální faktory. Dále více než 17 % hlášených NzP v roce 2012 vzniklo v oblasti těžby a dobývání surovin, kde se jednalo především o zaměstnance obsluhující těžební stroje a zařízení. Na rozdíl od zpracovatelského průmyslu zde převažují NzP postihující dýchací soustavu (58 %). Třetí nejvýznamnější oblast pro vznik NzP představuje zdravotní a sociální péče (12 %), kde se jedná především o infekční onemocnění (82 %). Za nejméně rizikové pro vznik NzP lze považovat pozice vedoucích pracovníků a úředníků.

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že počet a struktura nemocí z povolání dle územního členění je velice ovlivněna strukturou zaměstnanosti v daných regionech. Nemoci z povolání jsou územně evidovány dle místa vzniku, tj. dle místa výkonu práce vedoucí ke vzniku NzP. Největší počet NzP je i po přepočtu na 100 tisíc pojištěnců hlášen v Moravskoslezském kraji, a to 61 případů NzP v roce 2012, o 18 % méně než v minulém roce. Je to také kraj s nejvyšším výskytem NzP způsobených fyzikálními faktory, které zde zauímají s téměř 48 případy na 100 tisíc pojištěnců až 78 % všech případů. Druhým nejvyšším počtem hlášených NzP na pojištěnce se vyznačoval Plzeňský kraj (53 případů), kde došlo naopak k výraznému meziročnímu nárůstu o 44 %. Zde byl ve srovnání s ostatními kraji zaznamenán nejvyšší výskyt NzP postihujících dýchací soustavu, a to 18 případů na 100 tisíc pojištěnců. Naopak v následujícím Jihočeském kraji, se 44 případy na 100 tisíc pojištěnců, dominují opět NzP způsobené fyzikálními faktory (63 %). Zde došlo k poklesu o více než pětinu. Výrazněji nadprůměrnými počty hlášených případů NzP se, i přes výrazný pokles o 43 % na 37 případů v přepočtu na 100 tisíc pojištěnců, vyznačoval Olomoucký kraj. Výrazněji nadprůměrné počty infekčních NzP byly v roce 2012 hlášeny pouze v Ústeckém kraji, a to 14 případů na 100 tisíc pojištěnců. V roce 2012 vzniklo 5 případů NzP při výkonu práce na více místech v ČR a 15 případů při práci v zahraničí.

Při výpočtu incidence NzP může docházet k určitému zkreslení vlivem skutečnosti, že u některých druhů NzP probíhá dlouhá doba expozice nebo latence předcházející vznik onemocnění. Během této doby dochází ke změnám v počtu a struktuře nemocensky pojištěných osob, ze kterých jsou intenzity počítány. Podrobnější informace ke statistickým údajům a metodice jsou k dispozici v publikacích a závazných pokynech na internetových stránkách [SZÚ](#) a [ÚZIS ČR](#). Publikace „[Nemoci z povolání v ČR](#)“ vychází každoročně a od roku 2008 je zveřejňována pouze v elektronické podobě na stránkách SZÚ. Seznam NzP je přílohou nařízení vlády č 114/2011 Sb. ve znění pozdějších předpisů, který vešel v platnost 1. 7. 2011. Tento seznam je pro účely analýz a publikací rozšířen o evidenční kódy a je v plném rozsahu součástí zmíněné publikace.

Vypracoval: Mgr. Jan Žofka

Hlášené nemoci z povolání podle pohlaví a příčin v ČR v roce 2012

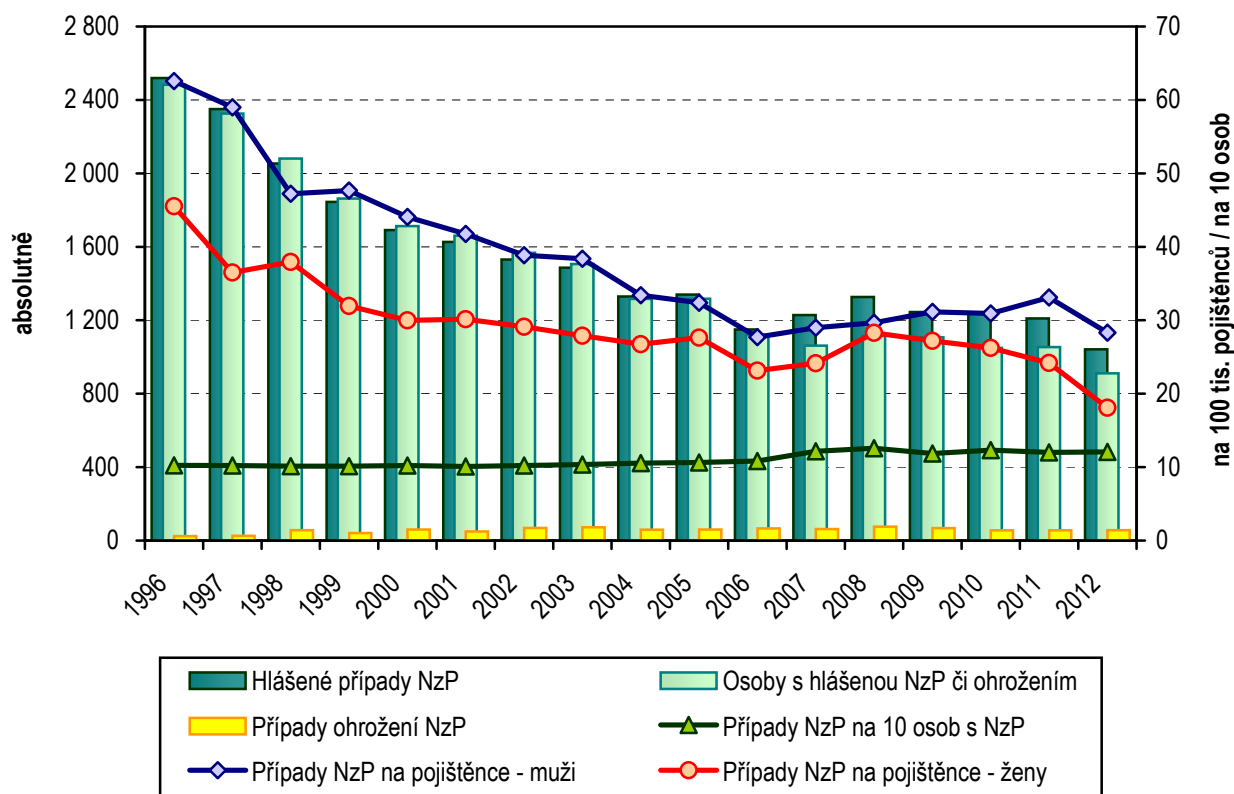
Nemoci z povolání (NzP)	Počet nově hlášených případů				Průměrný počet let	
	absolutně	na 100 000 pojištěnců ¹⁾			věku	expozice
		muži	ženy	celkem		
NzP způsobené chemickými látkami	12	0,4	0,1	0,3	43,1	9,7
NzP způsobené fyzikálními faktory	528	15,4	8,1	11,8	48,2	10,8
z toho: vada sluchu způsobená hlukem (II.4)	11	0,5	-	0,2	56,3	20,3
nemoci z vibrací (II.6–II.8)	196	8,4	0,2	4,4	48,1	12,5
nemoci z dlouhodobého nadměrného jednostranného zatížení (II.9–II.12)	312	6,1	7,9	7,0	47,3	9,2
NzP týkající se dýchacích cest, plic, pohrudnice a pobřišnice	221	7,8	2,0	4,9	53,6	15,9
z toho: pneumokoniózy způsobené SiO ₂ (III.1)	109	4,7	0,0	2,4	55,5	20,2
rakovina plic z radioaktiv. látek (III.6)	9	0,4	-	0,2	79,7	15,2
astma bronchiální a alergická onemocnění horních cest dýchacích (III.10)	58	1,0	1,6	1,3	39,6	5,0
NzP kožní	128	2,8	2,9	2,9	41,6	4,9
NzP přenosné a parazitární	153	1,8	5,1	3,4	42,4	6,7
NzP způsobené ostatními faktory	-	-	-	-	-	-
Případy NzP celkem	1 042	28,3	18,1	23,3	47,6	10,5
Ohrožení nemocí z povolání	57	1,8	0,7	1,3	46,0	11,6
Profesionální onemocnění celkem	1 099	30,1	18,8	24,6	47,5	10,6
Osoby s hlášeným onemocněním	911	24,5	16,1	20,4	x	x

Hlášené nemoci z povolání podle pohlaví a místa vzniku v ČR v roce 2012

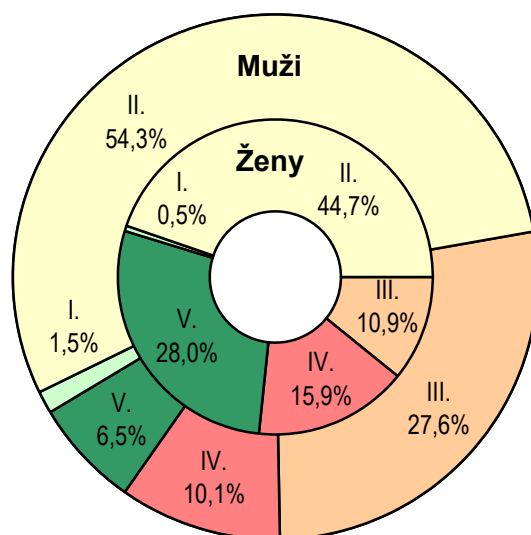
Kraj vzniku nemoci z povolání	Počet nově hlášených případů					
	absolutně			na 100 000 pojištěnců ¹⁾		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
Hl. město Praha	14	12	26	2,6	2,1	2,3
Středočeský kraj	97	29	126	44,5	15,1	30,7
Jihočeský kraj	59	42	101	49,7	38,2	44,2
Plzeňský kraj	54	62	116	46,4	60,4	52,9
Karlovarský kraj	7	6	13	15,9	12,9	14,4
Ústecký kraj	20	56	76	14,5	36,1	25,9
Liberecký kraj	14	15	29	18,2	21,0	19,5
Královéhradecký kraj	17	13	30	16,2	13,7	15,0
Pardubický kraj	26	20	46	26,1	21,5	23,9
Kraj Vysočina	19	16	35	19,8	19,3	19,6
Jihomoravský kraj	20	17	37	8,1	7,0	7,6
Olomoucký kraj	41	38	79	36,9	38,0	37,4
Zlínský kraj	15	6	21	13,0	5,9	9,7
Moravskoslezský kraj	228	59	287	89,9	27,2	61,0
ČR kraj neurčen	5	-	5	0,2	-	0,1
Zahraničí	10	5	15	0,4	0,2	0,3
Česká republika celkem	646	396	1 042	28,3	18,1	23,3

¹⁾ Nemocensky pojištěné osoby ve smyslu zákona 187/2006 Sb.

Vývoj hlášených nemocí z povolání v letech 1996–2012

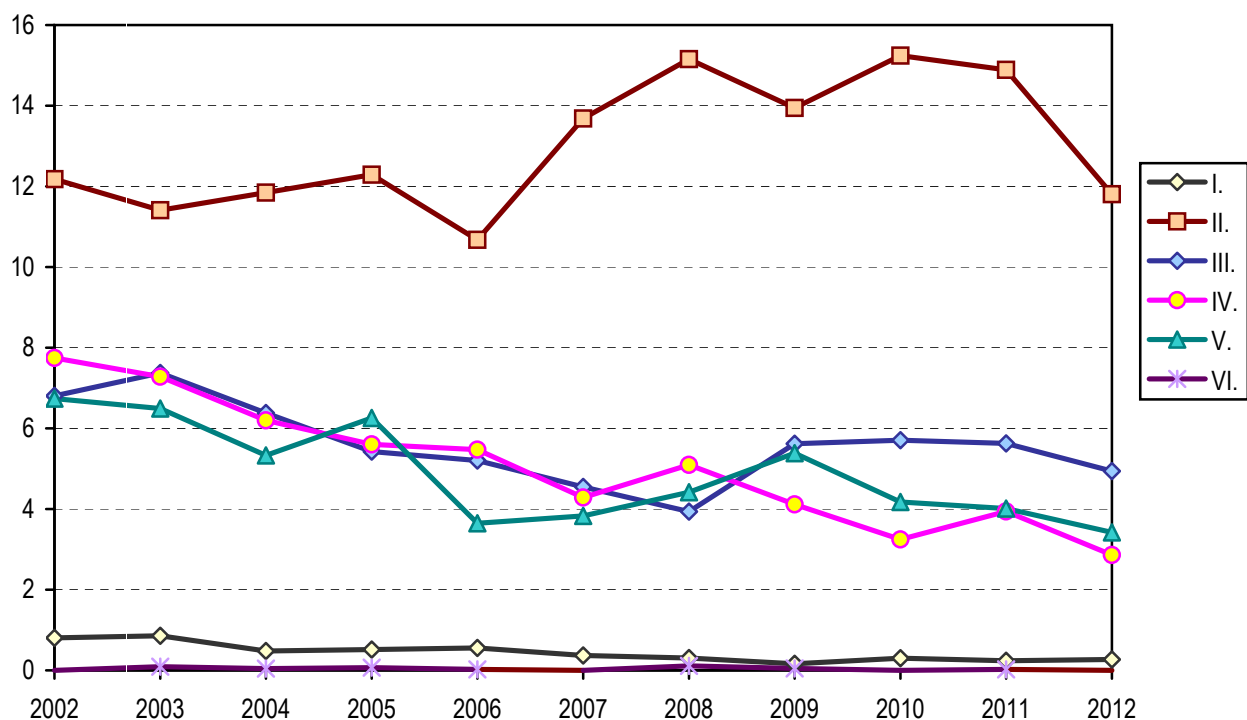

Struktura hlášených nemocí z povolání podle pohlaví a kapitol seznamu NzP v roce 2012

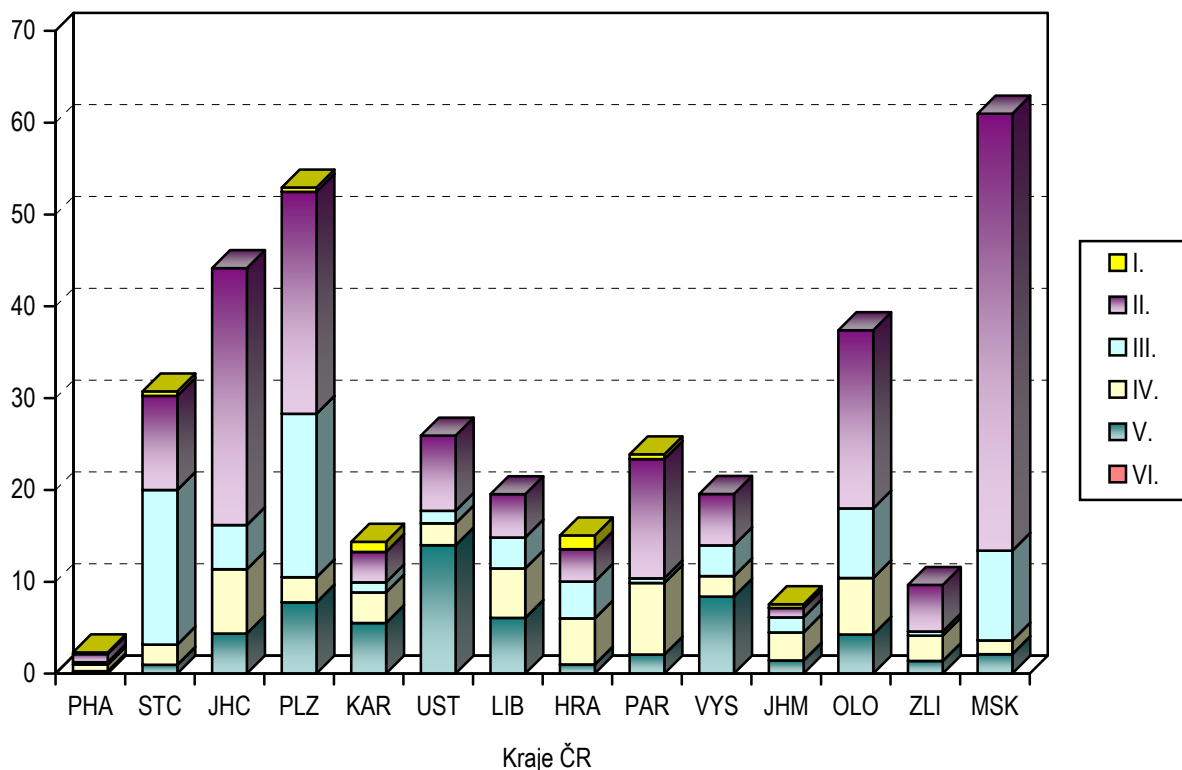
- I. Nemoci z povolání způsobené chemickými látkami
- II. Nemoci z povolání způsobené fyzikálními faktory
- III. Nemoci z povolání týkající se dýchacích cest, plic, pohrudnice a pobřišnice
- IV. Nemoci z povolání kožní
- V. Nemoci z povolání přenosné a parazitární
- VI. Nemoci z povolání způsobené ostatními faktory a činiteli

Vývoj hlášených nemocí z povolání podle kapitol NzP na 100 tisíc pojištěnců v letech 2002–2012

Poznámka: Chybějící značky znázorňují nulové hodnoty. Názvy kapitol NzP na straně 5.

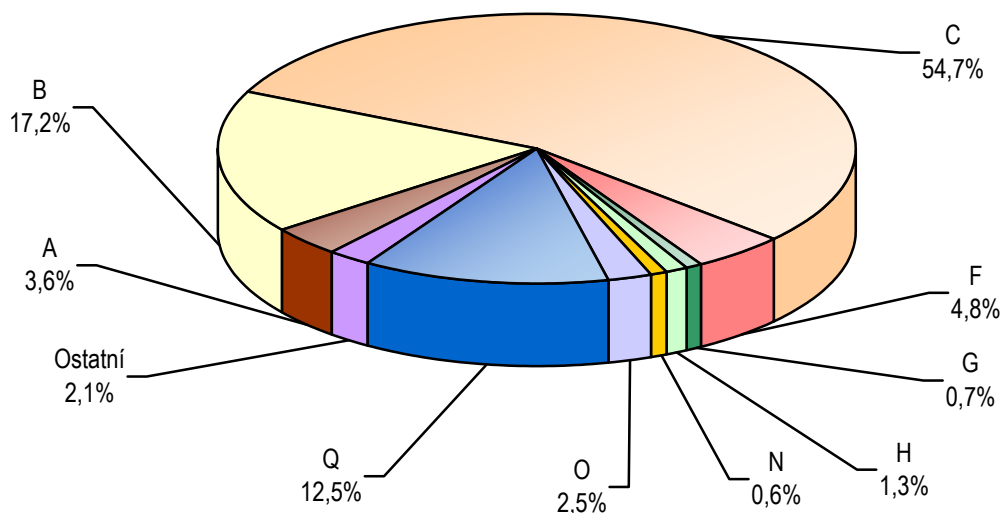
Počet hlášených nemocí z povolání podle kapitol NzP na 100 tisíc pojištěnců v krajích ČR v roce 2012

Poznámka: Názvy kapitol NzP na straně 5.

Struktura hlášených nemocí z povolání v roce 2012

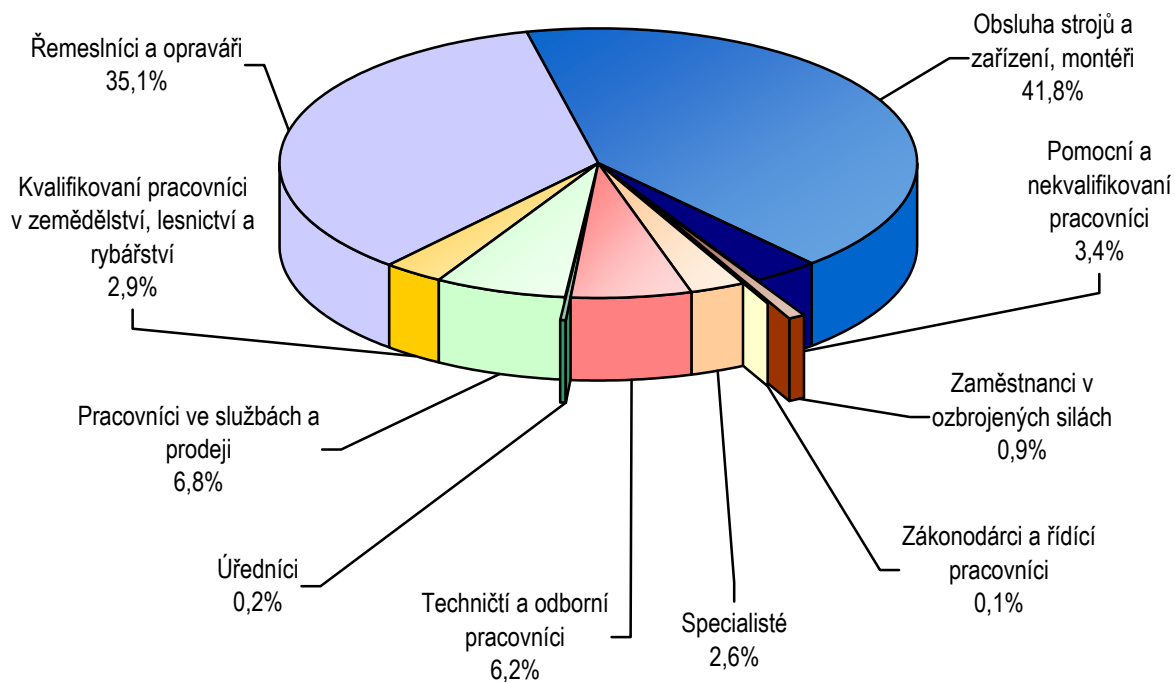
Podle sekcí CZ-NACE

A Zemědělství, lesnictví a rybářství	H Doprava a skladování
B Těžba a dobývání	N Administrativní a podpůrné činnosti
C Zpracovatelský průmysl	O Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení
F Stavebnictví	Q Zdravotní a sociální péče
G Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	

Poznámka: skupina ostatní zahrnuje sekce D, E, I, M, P, R, S.

Podle tříd CZ-ISCO

Hlášené nemoci z povolání na 100 000 pojištěnců v okresech a krajích ČR v roce 2012

